

companies engaged in this industry, are some examples of problems that occur in the way of business, provided recommendations for improving the industry in the future.

Keywords: pharmaceutical industry in Ukraine, problems, medicines, pharmaceutical market.

Сакалош Т.В.

к.е.н., ст. викладач ФММ НТУУ «КПІ»,

Майструк І.А.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ТІНЬОВА ЕКОНОМІКА В УКРАЇНІ ТА ПРІОРИТЕТИ ПРОТИДІЇ ЇЇ

У статті проаналізовано поняття «тіньова економіка». Узагальнення різних підходів до нього дозволило авторам визначити сутність, суперечливий характер цього явища, його структуру, сфери розповсюдження, причини вкоріненості у суспільстві. Основний висновок полягає у попередженні того, що сучасна Україна балансує на межі критичного рівня тінізації.

Ключові слова: тіньова економіка, неофіційна економіка, детінізація, протитінізаційні заходи

Вступ. Для економіки країни явище тінізації призводить до поглинання коштів, необхідних на модернізацію виробничої та соціальної інфраструктури, медицини, освіти, житлово-комунального господарства, транспорту. Зростання обсягів продукції та фінансових ресурсів, які знаходяться у обороті в цій сфері, призводять до підвищення рівня неконтрольованого державою сектора економіки та становлять суттєві перешкоди із забезпечення стійкого розвитку економіки в країні. Необхідність здійснення аналізу тіньової економіки у конкретних умовах пояснюється низкою факторів: вона серйозно впливає на всі соціально-економічні процеси в суспільстві; масштаби тіньової економіки в Україні наближаються до критичного рівня, тобто складають понад 40% ВВП, коли всі економічні, соціальні, політичні процеси не підпадають під нормальне управління з боку держави; появою нових видів тіньової діяльності, а, отже, виявленням нових акцентів у детінізації економіки [1, с. 11]. За останні вісім років обсяг тіньової економіки збільшився на 5% від ВВП [2], що призводить до занепаду економічної діяльності країни. Зазначені факти свідчать про актуальність даної проблематики.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати природу, причини, обсяги тіньового сектору, сформулювати шляхи зменшення задля наступного викорінення тіньових схем.

Методи визначення обсягів тіньової економіки. Слід зауважити на відсутність єдиної загальноприйнятої методики оцінки параметрів тіньової економіки. Зокрема, найбільш поширені у світі методи оцінки тіньової економіки представлені на рис. 1.

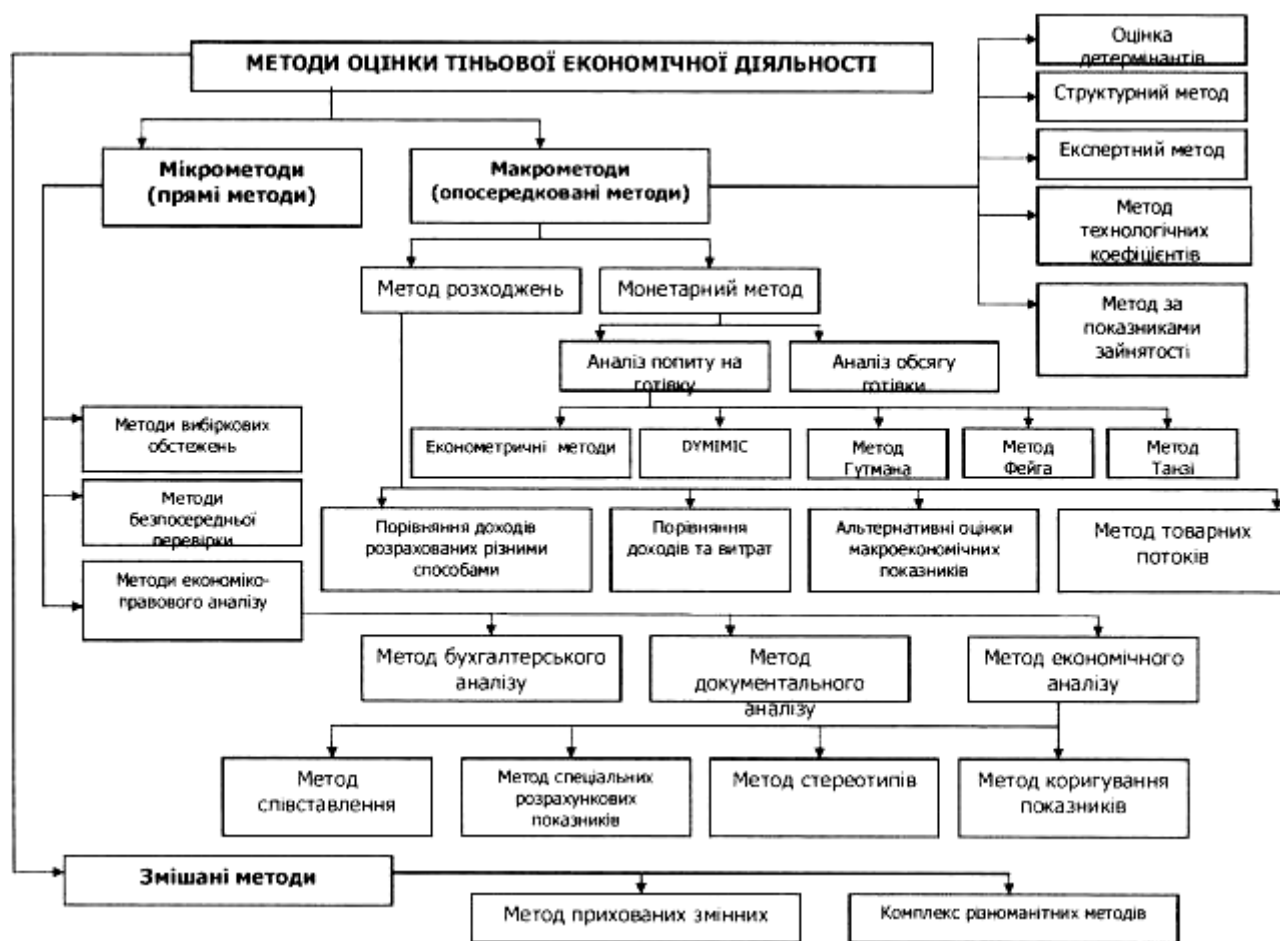

Рис. 1. Методи оцінки тіньової економіки, що найбільш поширені у світовій літературі

Розрізняють три групи методів дослідження тінізації економіки: обліково-статистичні, безпосередніх перевірок та опосередкованого аналізу. Проте всі вони не забезпечують точного виміру ступеню тінізації економіки. Більш точне визначення обсягів нелегального сектору можливе з використанням комплексних методів, зокрема багатофакторних моделей, які враховують основні економічні макро- та мікроекономічні показники. При цьому сама тіньова економіка розглядається в якості фіктивної змінної, яка безпосередньо не вимірюється.

Результати дослідження. Визначення шляхів подолання тінізації національної економіки можливе за умов вивчення природи цього явища, специфіки його в Україні, причин, масштабів, динаміки, наслідків тощо.

Науковий розгляд цієї проблематики був предметом досліджень вітчизняних та зарубіжних вчених. В Україні проблеми тінізації

досліджували такі вчені як В. Бородюк, Т. Приходько, В. Попович, В. Базилевич, А. Базилюк, С. Коваленко, З. Варналій та інші.

Тіньова економіка як явище виступає такою сферою вияву економічної активності, спрямованої на отримання доходів від здійснення заборонених видів діяльності або на ухилення від суспільного (державного) контролю на сплату податків при здійсненні легальних видів економічної діяльності [3, с. 637].

С. Нікітін визначає тіньову економіку як ринкове виробництво товарів та послуг, як заборонених, так і не заборонених законодавством, яке не враховується офіційною статистикою національного продукту і не пов'язане з будь-якими зобов'язаннями щодо сплати податків державі [4].

Узагальнюючи та спираючись на позицію З. Варналія щодо цього питання, можна навести таке визначення: тіньова економіка – це складне соціально-економічне явище, яке представлене сукупністю неконтрольованих та нерегульованих, як протиправних, так і законних, але аморальних, економічних відносин між суб'єктами економічної діяльності щодо отримання надприбутку за рахунок приховування доходів та ухилення від сплати податків [5, с. 430].

Порівняння наведених визначень дозволяє з'ясувати головне, а саме: що тіньова економіка – це економічна діяльність щодо приховування доходів та ухилення від сплати податків.

Поширення тіньової економіки поряд із макроекономічною розбалансованістю та обмеженістю ресурсів визнані Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) ключовими глобальними ризиками майбутнього десятиріччя. Із виведенням економіки з тіні можна було б покривати 70% бюджетного дефіциту [3, с. 638].

Згідно з оцінками ВЕФ, обсяги нелегальної торгівлі у 2009 р. становили близько 1,3 трлн дол., що складає від 7 до 10 % світових торговельних потоків. У 2000-2008 рр. обсяг тіньового відтоку капіталу з України становив – 82 млрд дол. [6].

Однією зі складових тіньової економічної діяльності є економічна злочинність, характер якої якісно змінився під дією процесів глобалізації [7]. Згідно з оцінками ВЕФ, ємність ринків окремих нелегальних товарів та послуг оцінюється на рівні: підроблених лікарських засобів – 200 млрд дол., проституції – 190 млрд дол., марихуани – 140 млрд дол., підробленої електроніки – 100 млрд дол., кокаїну – 80 млрд дол., піратського програмного забезпечення – 50 млрд дол., торгівлі людьми – 30 млрд дол., злочинів у сфері охорони навколишнього середовища та торгівлі природними ресурсами – 20 млрд дол. [8].

Злочинним виявом тіньової економіки є відмивання «брудних» грошей. За оцінкою Міжнародного валютного фонду, вартість легалізованих щорічно доходів з відмивання «брудних» грошей становить 2-3 % світового валового внутрішнього продукту. Представники Організації з боротьби з відмиванням «брудних» грошей (FATF) вважають, що у світі щорічно відмивається близько 3 млрд дол. США [9].

Частка операцій з технічними акціями у загальному обсязі торгівлі на ринку цінних паперів оцінюється державними службами на рівні 12% [10, с. 18].

Суттєво підживлює тіньову економіку корупція. В контексті тіньової економіки корупція розуміється як підкуп та продажність державних чи інших службовців, що учинені з корисливою метою та з особистої, неправомірної, і не тільки матеріальної, вигоди [11, 12]. За оцінкою неурядової організації Transparency International, на сьогодні корупція є серйозною проблемою для більше, ніж 60 країн світу. Серед 182 країн у 2010 р. Україна посіла 134 місце, а серед 183 країн у 2011 р. – 152 місце. Такі дані засвідчують репутації країни як надзвичайно корумпованої, а, отже, непривабливої для інвесторів.

Таблиця 1

Офіційна та тіньова економіка України за галузями у 2009 р.

Офіційний ВВП за галузями	Частка у ВВП, %	Обсяг, млрд грн.
Торгівля	16,5	64,2
Переробна промисловість	18,6	72,7
Фінансова діяльність	9,8	38,1
Будівництво і операції з нерухомістю	5,1	19,9
Сільське господарство	4,1	16,2
Добувна промисловість	4,7	18,2
Інші види економічної діяльності	41,2	160,9
Тіньова економіка за галузями	Частка у ВВП, %	Обсяг, млрд грн.
Торгівля	25,1	32,2
Переробна промисловість	12,7	16,3
Фінансова діяльність	8,3	10,6
Будівництво і операції з нерухомістю	5,9	7,5
Сільське господарство	2,8	3,6
Добувна промисловість	2,8	3,6
Інші види економічної діяльності	42,5	54,6

Стратегічними напрямками подолання тіннізації економіки країни мають стати послідовна демократизація суспільного життя, прозорість діяльності влади та її рішень, розвиток громадянського суспільства. У 2011 році в Україні було прийнято антикорупційний пакет законів, який може стати першим кроком у тривалій протидії явищу, яке надто глибоко просякнуло у нашу державу та суспільство [13, с. 8-9].

Висновки. Виникнення і функціонування тіньової економіки в Україні обумовлене низкою політичних, економічних і соціальних причин. Наслідками тіннізації є: втрати бюджету, споживчого ринку, подрив надійності фінансових інститутів, інвестиційної привабливості економіки, зниження рейтингу конкурентоспроможності країни, погіршення розвитку підприємництва.

Тіньова економіка досягла критичної межі, що потребує формування дієвої стратегії її детінізації. Детізація економіки – це цілісна система заходів, спрямована передусім на викорінення причин та передумов виникнення виявив тіньової економіки.

Залучення коштів, отриманих від детінізації економіки та легалізації доходів, прихованих від оподаткування, вивезених за кордон, можливе лише за послідовної реалізації державою комплексу заходів щодо: створення умов для легалізації зайнятості; сприяння розвитку банківської системи та забезпечення ефективної діяльності фінансових ринків; скорочення рівня монополізації виробництва та розвитку конкурентного середовища; підвищення ефективності державного нагляду та контролю за підприємницькою діяльністю шляхом застосування економічних механізмів майнової відповідальності та банкрутства з одночасним обмеженням повноважень директивних установ; посилення захисту прав власності; забезпечення прозорості діяльності виконавчої влади.

Перелік посилань

1. Особливості та шляхи детінізації економіки України: Матеріали «круглого столу» / За ред. З.С. Варналія. – К.: НІДД, 2007. – 110 с.
2. [Електронний ресурс] / Департамент макроекономіки. Відділ економічної безпеки та детінізації економіки. – 2009. – 10 жовтня. – Режим доступу: www.me.gov.ua/control/uk/publish/category/main?cat_id=120799.
3. Економічна енциклопедія. У трьох томах. Т. 3. С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Академія. – 2002. – 952 с.
4. Никитин С. Теневая экономика и налогообложение / С. Никитин, М. Степанова, Е. Глазова // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 2. – С. 24–30.
5. Економічна безпека: навч. посіб. / За ред. З.С. Варналія. – К. Знання, 2009. – 647 с.
6. Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2000-2009 / Global Financial Integrity Program [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfip.org/storage/gfip/documents/reports/IFF2010/gfi_iff_update_reportweb.pdf.
7. Тіньова економіка: сутність, особливості та шляхи легалізації: монографія / за ред. З.С. Варналія. – К.: НІСД, 2006. – 576 с.
8. Global Risks Report 2011. An initiative of the Risk Response Network. January 2011/ World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://riskreport.weforum.org/global-risks-2011.pdf>.
9. Non-observed economy in National Accounts, survey of country practices. – New York: United Nations, 2008.
10. Коротаев А.В., Халтурина Д.А. Современные тенденции мирового развития / отв. ред. И.В. Следзевский, Л.В. Юрьев. – М.: Либроком, 2009. – 240 с.
11. Коваль Г.В. Щодо поняття корупція // Нові підходи до боротьби з корупцією: законодавче забезпечення та проблеми реалізації: [матеріали засідання круглого столу] / За заг. ред. Ю.М. Бурдачова, І.П. Лопушинського – Херсон: Грінь Д.С., 2011. – 116с.
12. Клімова С.М., Ковальова Т.В. Запобігання і протидія корупції: навч. посіб. / С.М. Клімова, Т.В. Ковальова. – Харків: 2011. – 344 с.
13. Хавренюк М.І. Науково-практичний коментар до Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» / М.І. Хавренюк: Х.; Фактор, 2012. – 656 с.

Сакалош Т.В., Майструк І.А.

ТЕНЕВАЯ ЭКОНОМИКА В УКРАИНЕ И ПРИОРИТЕТЫ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ ЕЙ

В статье проанализировано понятие «теневая экономика». Обобщение различных подходов к нему позволило авторам определить сущность, противоречивый характер этого явления, его структуру, сферы распространения, причины распространения в обществе. Главный вывод состоит в предупреждении о том, что современная Украина балансирует на грани критического уровня тенизации.

Ключевые слова: теневая экономика, неофициальная экономика, детенизация, противотенизационные средства.

Sakalosh T.V., Majstruk I.A.

THE SHADOW ECONOMY IN UKRAINE AND PRIORITIES AGAINST IT

The article analyzed the concept of "shadow economy". Summary of different approaches to it, allowing the authors to define the essence of this controversial phenomenon, its structure, dissemination, strengthening the cause of society. The main conclusion is warning that the present-day Ukraine poised on the brink of a critical level of shadowing.

Keywords: shadow economy, informal economy, deshadowness of economy, antishadow measures.

Шевченко Т. Є.

к.т.н., доцент ФММ НТУУ «КПІ»

Войтова М. І.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

МІСІЯ ТА АРХІТЕКТУРА – КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЕКТАМИ В УМОВАХ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО ЄС

В даній статті поняття місії та архітектури проекту розглядаються як ключові з точки зору прийняття управлінських рішень в умовах вступу України до ЄС. Також проаналізовано роль цих категорій у розвитку інноваційної стратегії на підприємстві та виділення певного виду цінностей. Обґрунтовано першочерговість формулюванні місії проекту як фундаменту для розробки його архітектури. На базі проведених досліджень сформульовано висновки щодо важливості застосування понять місії та архітектури в процесі управління проектом.